

SENAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1985-1986

24 JUIN 1986

Proposition de loi modifiant les articles 440, alinéa 1er, 472, alinéa 1er, et 594, alinéa 1er, du Code de commerce (loi du 18 avril 1851 sur les faillites, banqueroutes et sursis), l'article 3 des lois coordonnées sur le concordat judiciaire et l'article 631, alinéa 1er, du Code judiciaire

(Déposée par M. Cerexhe)

DEVELOPPEMENTS

Le développement des faillites exige qu'on apporte certaines modifications à la législation actuelle. A cet égard, la présente proposition poursuit un double objectif : elle allonge le délai imposé au commerçant par l'article 440, alinéa premier, du Code de commerce pour faire aveu de la cessation de ses paiements; elle précise que c'est le domicile commercial auquel il y aura lieu de se référer pour déterminer la compétence territoriale du tribunal de commerce en cas de faillite, sursis de paiement ou concordat judiciaire d'une personne physique.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Deux modifications sont apportées à la législation en matière de faillite.

a) Le délai endéans lequel le commerçant doit faire l'aveu de la cessation de ses paiements doit être raisonnable. Le délai actuel de trois jours prévu par l'article 440, alinéa premier,

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1985-1986

24 JUNI 1986

Voorstel van wet houdende wijziging van de artikelen 440, eerste lid, 472, eerste lid, en 594, eerste lid, van het Wetboek van koophandel (wet van 18 april 1851 op het faillissement, de bankbreuk en het uitstel van betaling), artikel 3 van de gecoördineerde wetten betreffende het gerechtelijk akkoord en artikel 631, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek

(Ingediend door de heer Cerexhe)

TOELICHTING

De toename van het aantal faillissementen vereist dat aan de bestaande wetgeving sommige wijzigingen worden aangebracht. Dit voorstel streeft ter zake een dubbel doel na : het verlengt de termijn waarbinnen de koopman, overeenkomstig artikel 440, eerste lid, van het Wetboek van koophandel, aangifte moet doen dat hij heeft opgehouden te betalen; het verduidelijkt dat het handelsdomicilie bepalend is om vast te stellen welke rechtbank van koophandel bevoegd is in geval van faillissement, uitstel van betaling of gerechtelijk akkoord van een natuurlijke persoon.

TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

In de wetgeving inzake faillissement worden twee wijzigingen aangebracht.

a) De termijn waarbinnen de koopman aangifte moet doen dat hij heeft opgehouden te betalen, moet redelijk zijn. De huidige termijn van drie dagen, als bepaald in artikel 440,

du Code de commerce s'avère manifestement trop court et peu ou pas respecté. Il est proposé de le porter à un mois.

b) En ce qui concerne la notion de domicile à laquelle fait référence le même alinéa, il importe de rappeler l'évolution de l'interprétation de cette notion donnée par la jurisprudence et la doctrine.

Durant de nombreuses années, la notion de domicile du failli a été interprétée comme étant le domicile commercial, c'est-à-dire le lieu où le débiteur a effectivement son principal établissement commercial (1) ou, suivant une autre formule, le lieu du principal établissement au point de vue des affaires (2).

Cependant, lors de l'entrée en vigueur du Code judiciaire, la jurisprudence se divisa et une partie de la doctrine partit en guerre contre cette interprétation sur base d'un argument textuel (3).

La Cour de cassation, en ses arrêts du 2 février 1978 (4) et du 11 mai 1978 (5), entérina la notion de domicile civil et mit un terme aux controverses qui avaient existé en cette matière : les juridictions de fond, à de rares exceptions près (6), se sont conformées à l'enseignement des arrêts de la Cour de cassation.

La réalité du problème n'a pas pour autant disparu : des auteurs tels que Zenner et Dumon (7) continuent à prôner l'urgence d'une réforme. En effet, la connaissance des incidents de préfaillite et l'examen de la situation des débiteurs seraient beaucoup mieux assurés par le tribunal du lieu du domicile commercial, celui-ci étant entendu comme une notion distincte de celle qui figure à l'article 36 du Code judiciaire. Il n'y a d'ailleurs pas contradiction à ce que le domicile commercial soit distinct du domicile judiciaire, tel étant déjà le cas du domicile civil.

D'ailleurs, l'article 472 du Code de commerce prévoit la publication du jugement déclaratif de faillite « dans les journaux qui s'impriment dans les lieux ou dans les villes les plus rapprochées des lieux où le failli a son domicile ou des établissements commerciaux ». Le législateur a donc déjà sanctionné l'importance du lieu d'exploitation du commerce en reprenant la notion d'établissements commerciaux en matière de publicité.

eerste lid, van het Wetboek van koophandel, is duidelijk te kort gebleken en wordt weinig of niet nageleefd. Voorgesteld wordt die termijn tot één maand te verlengen.

b) Wat het begrip woonplaats betreft, waarnaar in hetzelfde lid wordt verwezen, moet worden herinnerd aan de evoluerende interpretatie die in de rechtspraak en in de rechtsleer hieraan is gegeven.

Gedurende vele jaren werd ervan uitgegaan dat met de woonplaats van de gefailleerde werd bedoeld het handelsdomicilie, dat wil zeggen de plaats waar de hoofdvestiging van de zaak effectief gelegen is (1), of, anders geformuleerd, de plaats waar de belangrijkste vestiging vanuit het oogpunt van de omzet gelegen is (2).

Bij de inwerkingtreding van het Gerechtelijk Wetboek geraakte de rechtspraak verdeeld en heeft een deel van de rechtsleer de strijd aangeboden tegen deze interpretatie op grond van het argument dat men zich aan de tekst van de wet moet houden (3).

Het Hof van Cassatie heeft in zijn arresten van 2 februari 1978 (4) en 11 mei 1978 (5) bevestigd dat het om de burgerlijke woonplaats ging en heeft aldus een einde gemaakt aan de controverse ter zake; op een paar uitzonderingen na (6), hebben de feitenrechters zich gevoegd naar de arresten van het Hof van cassatie.

Maar daarmee is het probleem nog niet van de baan : rechtskundigen zoals Zenner en Dumon (7) blijven pleiten voor een dringende hervorming. De kennisneming van geschillen die zich voordoen in de periode die het faillissement voorafgaat en het onderzoek van de situatie van de schuldenaren kunnen veel beter worden overgelaten aan de rechtbank van het handelsdomicilie, een begrip dat verschilt van het begrip woonplaats in artikel 36 van het Gerechtelijk Wetboek. Er is overigens geen tegenstrijdigheid in het feit dat het handelsdomicilie niet overeenstemt met de gerechtelijke woonplaats; dat is ook al met de burgerlijke woonplaats het geval.

Artikel 472 van het Wetboek van koophandel bepaalt trouwens dat het vonnis van faillietverklaring bekend zal worden gemaakt « in de bladen, gedrukt in de plaatsen of in de steden die het dichtst gelegen zijn bij de plaatsen waar de gefailleerde zijn woonplaats of handelsinrichtingen heeft ». De wetgever heeft dus reeds het belang bekrachtigd van de plaats waar de handelszaak geëxploiteerd wordt door het begrip handelsinrichting te hanteren op het gebied van de bekendmaking.

(1) Cloquet, *Les Nouvelles, Droit commercial*, 1965, n° 793 et 799; Frédéricq, *Traité de droit commercial belge*, t. VII, n° 22; Van Ryn et Heenen, *Principes de droit commercial*, t. IV, n° 2650.

(2) M.A. Pierson, *Les Nouvelles, Procédure civile*, t. I, n° 1196.

(3) A. Fettweis, « La compétence territoriale en matière de faillite », *J.T.*, 1977, 265.

(4) Cass., 2 février 1978, *J.T.*, 1978, 227.

(5) Cass., 11 mai 1978, *Rechts. Week.*, 1978-1979, 1602.

(6) Comm. Mons, 12 juin 1978, inédit.

(7) Y. Dumon, « Des faillites, banqueroutes, sursis et concordats », *J.T.*, 1982, 185; A. Zenner, « Les personnes morales et les procédures collectives », *Centre des Facultés universitaires pour le recyclage en droit*, 1983, p. 24.

(1) Cloquet, *Les Nouvelles, Droit commercial*, 1965, nrs. 793 et 799; Frédéricq, *Traité de droit commercial belge*, deel VII, nr. 22; Van Ryn en Heenen, *Principes de droit commercial*, deel IV, nr. 2650.

(2) M.A. Pierson, *Les Nouvelles, Procédure civile*, deel I, nr. 1196.

(3) A. Fettweis, « La compétence territoriale en matière de faillite », *J.T.*, 1977, 265.

(4) Cass., 2 februari 1978, *J.T.*, 1978, 227.

(5) Cass., 11 mei 1978, *Rechts. Week.*, 1978-1979, 1602.

(6) Koophandel, Bergen, 12 juni 1978, niet gepubliceerd.

(7) Y. Dumon, « Des faillites, banqueroutes, sursis et concordats », *J.T.*, 1982, 185; A. Zenner, « Les personnes morales et les procédures collectives », *Centre des Facultés universitaires pour le recyclage en droit*, 1983, p. 24.

Les articles 2, 3, 4 et 5 ne sont que la conséquence de la modification apportée à l'article 1er.

E. CEREXHE.

**

PROPOSITION DE LOI

ARTICLE 1er

L'article 440, alinéa premier, du Code de commerce est remplacé par le texte suivant :

« Tout failli sera tenu, dans le mois de la cessation de ses paiements, d'en faire l'aveu au greffe du tribunal de commerce de son domicile commercial. Le jour où il aura cessé ses paiements sera compris dans ce délai. »

ART. 2

Dans l'article 472, alinéa premier, du même Code, le mot « commercial » est ajouté au mot « domicile ».

ART. 3

L'article 594, alinéa premier, du même Code, est remplacé par le texte suivant :

« Le débiteur s'adressera, par requête, simultanément au tribunal de commerce dans l'arrondissement duquel il a son domicile commercial et à la cour d'appel du ressort. »

ART. 4

La première phrase de l'article 3, alinéa premier, des lois coordonnées sur le concordat judiciaire est remplacée par le texte suivant :

« Le débiteur s'adressera par requête au tribunal de commerce de son domicile commercial. »

ART. 5

Dans l'article 631, alinéa premier, du Code judiciaire, le mot « commercial » est ajouté au mot « domicile ».

E. CEREXHE.

De artikelen 2, 3, 4 en 5 vloeien logisch voort uit de wijziging die door artikel 1 wordt aangebracht.

**

VOORSTEL VAN WET

ARTIKEL 1

Artikel 440, eerste lid, van het Wetboek van koophandel wordt vervangen als volgt :

« Elke gefailleerde is gehouden, binnen een maand nadat hij heeft opgehouden te betalen, daarvan aangifte te doen ter griffie van de rechtbank van koophandel van zijn handelsdomicilie. De dag waarop hij heeft opgehouden te betalen is begrepen in deze termijn. »

ART. 2

In artikel 472, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, wordt het woord « woonplaats » vervangen door het woord « handelsdomicilie ».

ART. 3

Artikel 594, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, wordt vervangen als volgt :

« De schuldenaar wendt zich, bij verzoekschrift, tegelijkertijd tot de rechtbank van koophandel van het arrondissement waarin hij zijn handelsdomicilie heeft en tot het hof van beroep van het rechtsgebied. »

ART. 4

De eerste zin van artikel 3, eerste lid, van de gecoördineerde wetten op het gerechtelijk akkoord wordt vervangen als volgt :

« De schuldenaar wendt zich bij verzoekschrift tot de rechtbank van koophandel van zijn handelsdomicilie. »

ART. 5

In artikel 631, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek wordt het woord « woonplaats » vervangen door het woord « handelsdomicilie ».